

desaťročí (1960), kde textológiu označil za plnohodnotnú literárnovednú disciplínu v zmysle hlbšieho skúmania špecifických procesov literatúry a historicky chápanej estetickéj analýzy.

Jubilejný zborník, venovaný životu a vedeckému odkazu Mikuláša Bakoša, analyzuje nielen jeho vzťah k teoretickým názorom ruského formalizmu a českého štrukturalizmu, ale aj nesporný prínos pre oblasť slovenskej básnickej avantgardy, verzológie a textológie. Za rovnako dôležitú oblasť Bakošových výskumov autori štúdií označujú jeho historiografické práce, obsiahnuté predovšetkým v diele *Literárna história a historická poetika* (1973), kde postihol zložitú dynamickú štruktúru literárneho procesu, ktorej základ tvoria literárne prúdy, smery, žánrové formy a faktory ich dobovej výmeny. Nitrianska publikácia fundovane zhodnocuje zásadné podnety Bakošovho uvažovania pre modernú literárnu vedu 20. storočia v duchu

pluralitnej vedeckej koncepcie – *historickej poetiky*, ktorú chápal ako syntézu štruktúralného a historického prístupu k literárnym javom (prepojenie synchronného a diachrónneho aspektu vo výskume literatúry, otázky periodizácie literárneho procesu a významu umeleckého kánonu). Bakošov široký interdisciplinárny prístup k ťažiskovým oblastiam literárnej vedy (metodologické koncepcie výskumu, terminologické aspekty) vo významnej miere umožnili vybudovať exaktné teoretické predpoklady pre podobu súčasnej literárnej vedy integráciou postupov viacerých humanitných disciplín. Výsledkom ďalšieho výskumu Bakošovho diela by preto mala byť komplexná reflexia ruského formalizmu, jeho metodologického prínosu pre slovenské literárnovedné prostredie na základe hĺbkovej analýzy vedeckých prác Mikuláša Bakoša a ich domácej a medzinárodnej recepcie.

SOŇA PAŠTEKOVÁ

JANKA KAŠČÁKOVÁ: Katherine Mansfieldová. Medzi dvoma svetmi

Ružomberok: Verbum, 2015. 154 s. ISBN 978-80-561-0282-4

Dlhoročný záujem Janky Kaščákovovej o tvorbu Katherine Mansfield (1888 – 1923), anglickej autorky novozélandského pôvodu, vyústil do vydania syntetickej monografie *Katherine Mansfieldová. Medzi dvoma svetmi* (2015). Kniha predchádzal výber zo spisovateľkinej tvorby *Nerozvážna cesta a iné poviedky* (2013), obsahujúci sedemnást' próz, ktoré dokumentujú hlavné témy a etapy jej písania. Obe diela, pôsobiace aj vizuálne ako komplementárna dvojica, vytvárajú jednotlivo i ako celok dôstojnú platformu pre slovenskú recepciu jednej z kľúčových prozaičiek anglickej moderny, inovátorky poviedkového žánru. Treba konštatovať, že napriek vzrastajúcej popularite v anglofónnom svete, ale aj vo Francúzsku, Taliansku či Maďarsku a dlhej tradícii prekladov v Českej republike pôsobí prítomnosť K. Mansfield na Slovensku stále iniciačne. Monografistka ponúka jej profil ako komplex pretínajúcich sa súradníc,

ktorých epicentrom je síce autorkino dielo, ale v širšom rádiu prináša množstvo relevantných informácií o anglickej moderne, dobovom kultúrnom svete, umení a literárnej praxi. Kaščáková napríklad poukazuje na spisovateľkine mnohorozmerné dotyky a prieniky s tvorbou tých umelcov, ktorí sú recepčne viac známi (V. Woolf, T. S. Eliot, D. H. Lawrence a iní), aby následne nasvietila tie znaky autorkinho diela, ktoré sú priekopnícke a svojbytné.

Kaščákovovej metóda písania nesie v mnohom stopy anglofónnej literárnej vedy. Na rozdiel od štrukturalistickej tradície, ktorá doposiaľ výrazne ovplyvňuje tvorbu slovenských literárnych vedcov, nie je dôraz dominantne koncentrovaný na dielo a jeho štruktúru; priestor knihy sa veľkorysejšie núka aj biografickým a kontextovým súvislostiam a anekdotám. Táto črta odľahčuje Kaščákovovej rukopis, nepôsobí však lacno,

keďže monografistka v ničom neobchádza kritériá kvalitného vedeckého výstupu – spisovateľkinu tvorbu dopĺňajú precízne edičné poznámky, kniha pracuje so širokou databázou autorkiných zápiskov, listov i kritických prác a permanentne odkazuje na jej bohatú a podnetnú recepčnú reflexiu v anglofónnom svete. Kaščáková na jednej strane neskrýva presvedčenie o výnimočnom prozaičkinom talente a sile osobnosti, prostredníctvom dobových kritických poznámok na autorkinu adresu však ponúka aj alternatívnu recepciu.

Recenzovaná publikácia je členená na päť kapitol. Ich názvy sú inšpirované prozaičkiným svetom – citátmi či parafrázami jej obľúbených autorov a úryvkami z jej diel, ktoré autorka monografie spája s kľúčovými témami jednotlivých oddielov: K. Mansfield a modernizmus, poviedkový žáner, problém času a pamäti, postavy a témy próz, posmrtná reputácia a recepcia Katherine Mansfield. Témy sa vzájomne prestupujú a dopĺňajú – tým, ktoré majú v jednej kapitole len ilustratívnu funkciu, je následne na inom mieste venovaný široký analytický priestor. Pri čítaní sa neposúvame z jednej uzatvorenej témy do druhej, ale okolo tematických okruhov neustále oscilujeme, autorka ich nasvecuje z rôznych zorných uhlov a neustále dopĺňa súvislosti, čo neunavuje, ale drží v pozitívnom napätí; kniha je aj pri množstve faktov čítavá, čo nie je pri vedeckej monografii štandardná skúsenosť.

Kaščáková predstavuje modernu ako mohutný, v mnohom prevratný spoločenský pohyb, avšak výrazne individualizovaný. K. Mansfield z tohto hnutia čerpá a zároveň ho spoluutvára, a to napríklad aj schopnosťou syntetického vzťahu k umeniu (prienikom výtvarných, hudobných a filmových prvkov a postupov do poviedkového žánru), inovatívnym vzťahom ku kategórii času, ktorý je reflektovaný v napätí medzi merateľným a psychologickým, lineárnym a cyklickým, tendenciou zachytávať prúd vedomia, stopu pamäti. Prestupovanie časových rovín, prenikanie minulého a budúceho do aktuálne prežívaného má v prozaičkinej tvorbe nielen prepojenie s Bergsonovými či

Einsteinovými prácami, ale aj s kataklizmou vojny, v ktorej stratila brata, a s predtuchou skoršej smrti, anticipovanej tuberkulózou, ktorej v mladom veku podľahla. Veľký interpretačný priestor je venovaný štruktúre poviedok, ktoré sú často budované ako voľne spojené série momentov, ukotvené v jednom významovom bode, predstavujúcim rýchly náhľad do života, „moment bytia“ (47). V duchu modernistických úvah Kaščáková zameriava pozornosť aj na dobovo pertraktovanú tému – emancipáciu žien. Na jednej strane zachytáva tento pohyb v biografických súvislostiach – ako odvahu autorky vzoprieť sa rodinným očakávaniam, teda žiť autonómne v anglickej imigrácii a aktívne pôsobiť v dobovo vplyvných časopisoch (*New Age, Rhythm*); v tvorbe – cez odvahu tematizovať domáce a sexuálne násilie, postavenie žien limitované úzkym domácim priestorom a putami homogénneho (mužského) času; na druhej strane však hovorí o spisovateľkinej nevôli voči umelo vytváranej exkluzivite modernistických autorov a všadeprítomnému tematizovaniu sexuálneho komplexu; ženy zobrazuje ako obeť mužov, ale aj vlastných predsudkov a limitov. Zdôrazňuje prozaičkin príklon k univerzalizmu, „malým ľuďom“, inšpiráciu nižšími formami umenia. Pomerne veľký priestor je v monografii venovaný aj literárnokritickej činnosti autorky a jej modernému reflektovaniu žánru recenzie.

Názov poslednej kapitoly *Spoločný hrob* je odvodený od udalosti, keď sa pre nepozornosť manžela, ktorý nezapltil hrobové miesto, ocitlo spisovateľkino telo na krátku dobu v spoločnom hrobe, odkiaľ ho „vykúpil“ vlastný otec. Kaščáková analogicky v tejto časti mapuje dve tristné témy domáhajúce sa činorodého riešenia – v prvom prípade sa stopa renesancie zaznamenáva, v druhom privoláva. Dlhodobou vyhranený obraz autorky, ako ho síce dobre mienenou, ale v konečnom dôsledku škodlivou oddanosťou utváral jej manžel J. M. Murry, skreslil biografii i podobu prác natolko, že obe oblasti vyvolávali dojem nedôveryhodnosti. Až do jeho smrti v roku 1957 však nebolo možné získať bezprostredný prístup k materiálom

a vytvoriť prozaičkin relevantný literárno-vedný obraz. Slobodný výskum jej diela tak mohol začať až v druhej polovici 20. storočia. Druhá téma, ktorou Kaščáková knihu uzatvára, sa vzťahuje na recepciu K. Mansfield v bývalom Československu a jeho nástupníckych štátoch. Komparácia s českým prostredím vyznieva pre Slovensko nepriaznivo. Na rozdiel od pozitívnej recepcie F. X. Šaldy už v 20. rokoch 20. storočia („tančící jiskry prosy Kateřiny Mansfieldové, které prošívají temno lidského podvědomí jehlou hodnou, aby šila košilký a sukénky vilám“, 122) a štyroch knižných vydaní jej poviedok (1938, 1952, 1958, 1975), ktoré preložil a edične pripravil významný český prekladateľ Aloys Skoumal, bola recepcia na Slovensku iba frag-

mentárna a skresľujúca – napríklad poviedka *Žena v obchode*, ktorá vyšla v roku 1931 v periodiku *Slovenský východ*, bola doplnená mravoučnou pointou, ktorú originál neobšahoval ani ju jednoznačne neimplikoval. Kaščákov preklad a vedecká monografia sú tak prvými komplexnejšími prácami, ktoré tvorbu K. Mansfield predstavujú slovenskej čitateľskej verejnosti. Autorka venovala štúdiu tvorby tejto významnej predstaviteľky poviedkového žánru veľa úsilia a energie, preto by jej snaha nemala zapadnúť prachom, ale inšpirovať k ďalšiemu čítaniu a reflektovaniu – veď človek moderny je už tak veľmi súčasníkom.

JANA JUHÁSOVÁ